

FEBRUARI 2026

OPGROEIEN ZONDER MOEDER

Vroegtijdig scheiden van biggen
en moeder is niet dierwaardig

Varkens in Nood

COLOFON

OPGROEIEN ZONDER MOEDER

VROEGTIJDIG SCHEIDEN VAN BIGGEN EN MOEDER
IS NIET DIERWAARDIG

© Stichting Varkens in Nood

Amsterdam, 2026

CONTACT

info@varkensinnood.nl

varkensinnood.nl

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding:
Varkens in Nood (2026). Opgroeien zonder moeder. Vroegtijdig scheiden van biggen en
moeder is niet dierwaardig.

SAMENVATTING

Nederlandse varkenshouders halen jaarlijks ruim 20 miljoen biggen al op een leeftijd van 3 tot 4 weken bij hun moeder weg. Dit vroege spenen staat in schril contrast met het natuurlijke gedrag van varkens. Onder natuurlijke omstandigheden worden biggen na minimaal 8 weken, maar gemiddeld pas na 15 weken, zelfstandig. Het vroege scheiden is uitsluitend economisch gemotiveerd en veroorzaakt ernstig dierenleed.

Wetenschappelijke instanties zoals de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) en Wageningen University & Research (WUR) concluderen dat het jong scheiden van biggen en zeugen leidt tot “ernstig ongerief”. Biggen worden daarbij in één keer geconfronteerd met meerdere abrupte en ingrijpende veranderingen: het verlies van hun moeder, een nieuwe leefomgeving, onbekende hokgenoten en een overgang naar vast voer. Dit veroorzaakt angst, onrust, honger en dorst, afwijkend gedrag en een verhoogde vatbaarheid voor ziekte.

Dit leed is grotendeels te voorkomen door biggen langer bij hun moeder te laten. Een minimale speenleeftijd van 8 weken sluit beter aan bij hun natuurlijke ontwikkeling: het geeft biggen meer tijd om hun spijsvertering en immuunsysteem verder te ontwikkelen en geleidelijk zelfstandig te worden. In combinatie met vrijloopkraamhokken en het vroegtijdig laten wennen aan andere biggen is later spenen praktisch haalbaar én een essentiële stap richting een daadwerkelijk dierwaardigere varkenshouderij.

AANBEVELINGEN

- **Voer per 2027 een wettelijk verplichte speenleeftijd in van minimaal 8 weken voor nieuw te bouwen stallen.**
 - De ingangsdatum van deze aanbeveling sluit aan bij de wettelijke verplichting tot vrijloopkraamhokken bij nieuwbouw per 2027, zoals opgenomen in de tijdlijn van de concept-AMvB voor een dierwaardigere veehouderij.⁹
- **Voer per 2030 een wettelijk verplichte speenleeftijd in van minimaal 8 weken voor alle bestaande stallen.**
 - De ingangsdatum van deze aanbeveling sluit aan bij de verwachte wettelijke verplichting tot vrijloopkraamhokken, naar aanleiding van de uitspraak van het College van Beroep in het bedrijfsleven uit 2024.¹² Daaruit volgt dat het gebruik van de kraamkooi in strijd is met de wet. Door vrijloopkraamhokken pas per 2030 wettelijk te verplichten, krijgen varkenshouders een redelijke overgangstermijn.
- **De verhoging van de minimale speenleeftijd moet worden gecombineerd met een verplichting tot vrijloopkraamhokken met een minimale oppervlakte van 7,8 m².**
- **De verhoging van de minimale speenleeftijd moet worden gecombineerd met de verplichting dat biggen van verschillende moedervarkens al vóór het spenen samen kunnen opgroeien.**
 - Dit kan bijvoorbeeld door het verbinden van meerdere kraamhokken of door het gezamenlijk huisvesten van zeugen met biggen.

INHOUD

Samenvatting	4
1. Biggen te jong weg bij moeder	8
2. Leed door jong scheiden moeder en biggen	10
3. Later spenen: een haalbare oplossing	14
Randvoorwaarden	15
Aanbevelingen	16
Bronnen	21

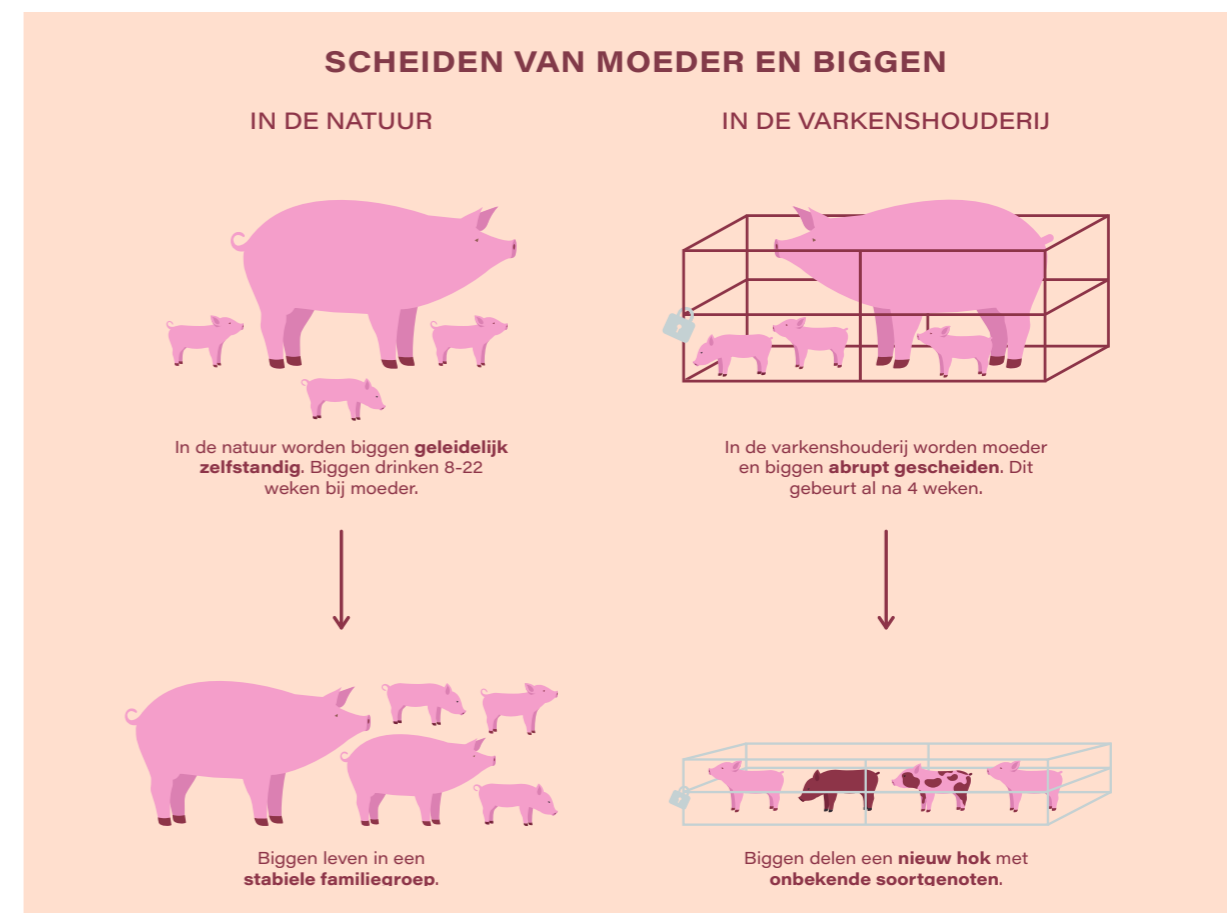
01

BIGGEN TE JONG WEG BIJ MOEDER

Onder natuurlijke omstandigheden groeien biggen op bij hun moeder. Onder haar hoede worden ze geleidelijk aan zelfstandig. De biggen drinken steeds minder moedermelk en eten steeds meer vast voedsel. Zo krijgen hun spijsvertering en immuunsysteem de tijd om zich te ontwikkelen. Ook sociaal bouwen ze hun afhankelijkheid van de zeug langzaam af. De eerste contacten met soortgenoten gebeuren onder toezicht en bescherming van hun moeder. Daarna nemen de biggen langzaam een eigen plek in binnen de groep. Elke big ontwikkelt zich in zijn eigen tempo, maar gemiddeld duurt dit proces 15 weken, met een minimum van 8 weken.^{1,2}

Dit natuurlijke gedrag staat in schril contrast tot het scheiden van moedervarkens en biggen in de Nederlandse varkenshouderij. Daar worden jaarlijks ruim 20 miljoen biggen op te jonge leeftijd bij hun moeder weggehaald - het zogenoemde **spenen**.^{*} De biggen zijn pas 3 tot 4 weken oud als ze van de ene op de andere dag bij haar worden weggehaald.^{**} Ze verliezen dan niet alleen de aanwezigheid van hun moeder maar ook de mogelijkheid om bij haar te zogen. Daarbij worden ze ook nog eens weggehaald uit hun vertrouwde omgeving en - vaak op basis van gewicht - in een nieuw hok gezet. Hier komen de biggen terecht bij onbekende hokgenoten en moeten ze een nieuwe rangorde uitvechten.³

De reden voor deze vroege scheiding is puur economisch: hoe sneller een moedervarken geen biggen meer zoogt, hoe eerder zij opnieuw geïnsemineerd kan worden om nieuwe biggen te 'produceren'.³ Dit leidt tot een hogere productie, maar gaat ten koste van het welzijn van de dieren.

^{*} Op basis van jaarlijkse slacht (13.860.400 varkens; CBS, cijfers 2024) en export biggen en vleesvarkens (846.285 vleesvarkens en 5.906.210 biggen; RVO, dierregistraties 2024).

^{**} Volgens het besluit houders van dieren (art. 1.20, lid 11) mogen biggen na 28 dagen worden gescheiden van hun moeder. In afwijking hiervan mag dit al na 21 dagen, mits de biggen naar gespecialiseerde voorzieningen worden gebracht die grondig zijn gereinigd en ontsmet, en gescheiden zijn van de voorzieningen waar zeugen zijn gehouden (art. 1.20, lid 3). De Nederlandse regels volgen hiermee EU-wetgeving (Richtlijn 2008/120/EEC).

02

LEED DOOR JONG SCHEIDEN MOEDER EN BIGGEN

Biggen op een leeftijd van 4 weken bij hun moeder weghalen, veroorzaakt dierenleed. Dat bevestigen instanties als EFSA en WUR.^{3,4}

Vooraf de opeenstapeling van stressfactoren maakt het een extra ingrijpende gebeurtenis in het leven van een big:

- De scheiding van moeder
- De nieuwe (fysieke en sociale) leefomgeving
- De abrupte verandering in voeding

Onderzoekers van WUR concluderen dan ook dat het jong scheiden van moeder en biggen "ernstig ongerief" veroorzaakt.⁴

Dit ongerief bestaat uit:

- **Angst en onrust:** Biggen hebben nog dagenlang hogere niveaus van stresshormonen, zijn onrustig en maken harde, hoge geluiden die duiden op angst en stress.^{2,3,4}
- **Honger en dorst:** Waar biggen eerder via moedermelk continue de juiste voedingsstoffen en voldoende vocht binnenkregen, zijn ze ineens volledig afhankelijk van brokken en water. Dat vraagt om een nieuwe manier van eten en drinken, die veel jonge biggen nog niet kennen. Bovendien zijn hun darmen nog onvoldoende ontwikkeld om alle voedingsstoffen in de brokken goed op te nemen. Daardoor lijden biggen de eerste dagen tot weken zonder moeder honger en dorst.^{2,3,5}
- **Afwijkend gedrag:** Biggen hebben een onveranderde behoefte om bij hun moeder te zogen – dit gedrag reageren ze op elkaar af door krachtig en langdurig met hun neus in elkaars buik te duwen. Dit verstoort de rust in de groep en kan zich ontwikkelen tot langdurig stereotype gedrag.^{1,3,4}
- **Ziekte:** Biggen hebben nog geen effectieve afweer tegen ziekte. De bescherming die biggen via moedermelk binnenkregen, neemt geleidelijk af, terwijl hun eigen afweersysteem zich op dat moment nog maar langzaam ontwikkelt.³ Hun darmen zijn nog niet goed in staat om voedingsstoffen uit brokken op te nemen en schadelijke stoffen te weren.^{3,6,7} De combinatie van stress en een gebrek aan voeding en afweer veroorzaakt bij zo'n 10% van de biggen infecties in de darmen en diarree.⁸ Juist deze aandoeningen zijn verantwoordelijk voor veel antibioticagebruik.³

↑ *Het vroeg scheiden van moeder en biggen veroorzaakt ernstige stress, ziekte en vermagering. Foto: Sabine Grootendorst.*

↑ *Het vroeg scheiden van moeder en biggen veroorzaakt ernstige stress en verwondingen door onderling vechten. Foto: Sabine Grootendorst.*

03

LATER SPENEN: EEN HAALBARE OPLOSSING

Het leed dat ontstaat door het vroegtijdig scheiden van biggen en hun moeder is grotendeels te voorkomen door varkens te laten opgroeien op een manier die beter aansluit bij hun natuurlijke behoeften. Dat vraagt om de nodige aanpassingen, maar dat kan eenvoudig worden geregeld in de al aangekondigde wetgeving voor een dierwaardigere veehouderij.⁹ Die wetgeving zou moeten leiden tot "een houderijsysteem waarin geen systematische gezondheids- of welzijnsproblemen door het systeem worden veroorzaakt."¹⁰

De maatregelen in deze concept-Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) schieten tekort om het leed te voorkomen van jonge biggen na het scheiden van hun moeder. Het stelt slechts voor om vanaf 2028 de uitzondering voor het scheiden van biggen vóór een leeftijd van 4 weken te verhogen van 21 naar 25 dagen en deze uitzondering vanaf 2040 te laten vervallen.⁹ Volstrekt onvoldoende, want een varkenshouderij die biggen al na 4 weken bij hun moeder weghaalt, is allesbehalve dierwaardig.

Een minimale speenleeftijd van 8 weken sluit beter aan bij het natuurlijke gedrag van varkens – wetenschappelijk onderzoek laat zien dat dit de minimale tijd is die biggen nodig hebben om zelfstandig te worden. Met deze tijd krijgen biggen - ook in de stal - de kans om:

- te wennen aan het eten van vast voer en drinken van water – dit voorkomt honger en dorst.
- hun immuunsysteem en darmen langer te ontwikkelen, zodat ze minder vatbaar zijn voor diarree en ziekte (dit zal ook leiden tot minder antibioticagebruik).
- minder afhankelijk te worden van het zogen, wat het risico op abnormaal gedrag vermindert.

RANDVOORWAARDEN

GECOMBINEERD MET VRIJLOOPKRAAMHOK

Een moedervarken heeft genoeg ruimte nodig om 8 weken lang een hok te delen met haar biggen. Een verhoging van de minimumleeftijd voor spenen is daarom gekoppeld aan het gebruik van de vrijloopkraamhokken, die al onderdeel zijn van de plannen voor de dierwaardigere veehouderij.⁹ Biggen langer bij hun moeder te houden, vraagt dus niet om ingrijpende aanpassingen aan het kraamhok.

Biggen van 8 weken zijn vanzelfsprekend groter dan biggen van 4 weken. Een vrijloopkraamhok moet dus ruim genoeg zijn om ook deze grotere biggen te huisvesten. EFSA adviseert een minimale oppervlakte van 7,8 m² voor een vrijloopkraamhok.³ Ter vergelijking: de gemiddelde oppervlakte van een hok met kraamkooi – waarin biggen nu tot 4 weken bij hun moeder verblijven – is 4,7 m².¹¹ Als de dierwaardigere veehouderij het EFSA-advies als minimum hanteert, biedt dit voldoende ruimte voor een moedervarken met biggen van 8 weken oud.³

BIGGEN EERDER AAN ELKAAR LATEN WENNEN

Het mengen van onbekende biggen veroorzaakt onrust, angst en verwondingen door het uitvechten van een nieuwe rangorde. In de natuur zijn biggen pas 2 weken oud als ze, onder begeleiding van hun moeder, kennismaken met onbekende soortgenoten.¹ Onder haar bescherming vinden de biggen geleidelijk en met beperkte agressie hun plek in de rangorde. Dit natuurlijke gedrag kan ook in de varkenshouderij worden benaderd. Bijvoorbeeld door meerdere moedervarkens samen te huisvesten (dit biedt zeugen ook meer mogelijkheden tot sociaal gedrag), of biggen toegang te geven tot meerdere kraamhokken. Zo krijgen biggen eerder contact met onbekende soortgenoten en kan de rangorde al tot stand komen vóór de scheiding van de moeder.^{1,3} Bovendien ontstaan zo grotere groepen biggen, die na het scheiden van de moedervarkens alleen opgesplitst hoeven te worden. Dit voorkomt gevechten over rangorde als de biggen het kraamhok verlaten.

↑ Later spenen is goed uitvoerbaar met voldoende ruimte voor de moedervarkens en vroege sociale gewenning van biggen. Foto boven: Big Dutchman. Foto onder: Sabine Grootendorst.

AANBEVELINGEN

- **Voer per 2027 een wettelijk verplichte speenleeftijd in van minimaal 8 weken voor nieuw te bouwen stallen.**
 - De ingangsdatum van deze aanbeveling sluit aan bij de wettelijke verplichting tot vrijloopkraamhokken bij nieuwbouw per 2027, zoals opgenomen in de tijdlijn van de concept-AMvB voor een dierwaardigere veehouderij.⁹
- **Voer per 2030 een wettelijk verplichte speenleeftijd in van minimaal 8 weken voor alle bestaande stallen.**
 - De ingangsdatum van deze aanbeveling sluit aan bij de verwachte wettelijke verplichting tot vrijloopkraamhokken, naar aanleiding van de uitspraak van het College van Beroep in het bedrijfsleven uit 2024.¹² Daaruit volgt dat het gebruik van de kraamkooi in strijd is met de wet. Door vrijloopkraamhokken pas per 2030 wettelijk te verplichten, krijgen varkenshouders een redelijke overgangstermijn.
- **De verhoging van de minimale speenleeftijd moet worden gecombineerd met een verplichting tot vrijloopkraamhokken met een minimale oppervlakte van 7,8 m².**
- **De verhoging van de minimale speenleeftijd moet worden gecombineerd met de verplichting dat biggen van verschillende moedervarkens al vóór het spenen samen kunnen opgroeien.**
 - Dit kan bijvoorbeeld door het verbinden van meerdere kraamhokken of door het gezamenlijk huisvesten van zeugen met biggen.

BRONNEN

- ¹ **Van Kerschaver et al., 2023.** Reducing weaning stress in piglets by pre-weaning socialization and gradual separation from the sow: a review. *Animals* 13, 1644. Online beschikbaar via: <https://www.mdpi.com/2076-2615/13/10/1644>
- ² **Weary et al., 2008.** Understanding weaning distress. *Applied Animal Behaviour Science* 110, pp. 24-41. Online beschikbaar via: <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2007.03.025>
- ³ **EFSA, 2022.** Welfare of pigs on farm. Online beschikbaar via: <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2022.7421>
- ⁴ **WUR, 2024.** Bouwstenen voor een risicobeoordeling dierenwelzijn in de varkensketen. Online beschikbaar via: <https://research.wur.nl/en/publications/bouwstenen-voor-een-risicobeoordeling-dierenwelzijn-in-de-varkens/>
- ⁵ **Le Dividich & Sève, 2000.** Effects of underfeeding during the weaning period on growth, metabolism, and hormonal adjustments in the piglet. *Domestic Animal Endocrinology* 19(2), pp. 63–74. Online beschikbaar via: [https://doi.org/10.1016/s0739-7240\(00\)00067-9](https://doi.org/10.1016/s0739-7240(00)00067-9)
- ⁶ **Campbell et al., 2013.** The biological stress of early weaned piglets. *Journal of Animal Science and Biotechnology* 4 (19). Online beschikbaar via: <https://doi.org/10.1186/2049-1891-4-19>
- ⁷ **Tang et al., 2022.** Weaning stress and intestinal health of piglets: a review. *Frontiers in Immunology* 13. Online beschikbaar via: <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.1042778>
- ⁸ **Rhouma et al., 2017.** Post weaning diarrhea in pigs: risk factors and non-colistin-based control strategies. *Acta Veterinaria Scandinavica* 59(31). Online beschikbaar via: <https://doi.org/10.1186/s13028-017-0299-7>
- ⁹ **AMvB Dierwaardige Veehouderij, 2025.** Online beschikbaar via: <https://www.internetconsultatie.nl/amvbdierwaardigeveehouderij/b1>
- ¹⁰ **Onderzoeksgroep convenanttraject Dierwaardige Veehouderij, 2023.** Bijlage G bij Verslag van de voorzitter van het convenanttraject dierwaardige veehouderij ('Dierinhoudelijke toets' en 'keurmerktoets'). Online beschikbaar via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2023/12/08/bijlagen-verslag-voorzitter-van-het-convenanttraject-dierwaardige-veehouderij>
- ¹¹ **WUR, 2022.** Herziening EU-regelgeving dierenwelzijn: economische gevolgen van aanpassingen aan huisvesting. Online beschikbaar via: <https://doi.org/10.18174/571298>
- ¹² **College van Beroep voor het bedrijfsleven, 2024.** Uitspraak in de zaak tussen Stichting Varkens in Nood en de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Online beschikbaar via: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:CBB:2024:578>

CONTACT

Bezoekadres

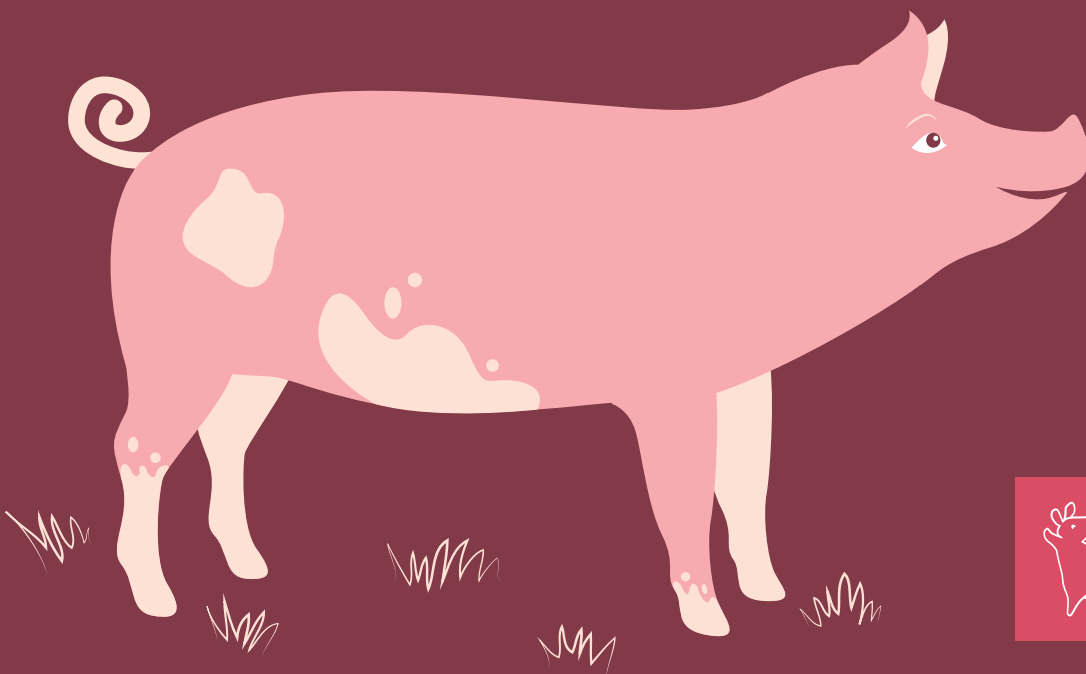
Tilanusstraat 8
1091 BH Amsterdam
Tel. 020-6177757

Postadres

Postbus 14584
1001 LB Amsterdam

Overige informatie

IBAN: NL49 TRIO 0212 1888 87
KVK nummer: 41217397
RSIN nummer: 806211593

Varkens in Nood